

	<p>Scoil Naisiúnta Rónáin Naofa Cluain Lua</p> <p><i>St. Ronan's N.S., Clonloo, Boyle, Co. Sligo</i> <i>E-mail: info@clonlooschool.ie</i> <i>Website: clonlooschool.ie</i> <i>Tel: 071 - 9663684 RCN:20134150</i> <i>Roll No: 12767G</i> <i>School Patron: Most Rev. Paul Dempsey, Bishop of Achonry</i></p>
---	--

Plean Scoile Iomlán don Ghaeilge

Príomhaidhm an Bheartais

Tá sé mar phríomhaidhm againn an Ghaeilge labhartha a fheabhsú ar fud na scoile. Creidimid go láidir gur trí úsáid rialta na teanga i gcomhthéacsanna beo, nádúrtha a fhoghlaimíonn páistí an Ghaeilge go héifeachtach. Táimid tiomanta timpeallacht shaibhir Ghaeilge a chruthú sa scoil ina mbeidh an teanga le cloisteáil agus le húsáid go laethúil—sna seomraí ranga, sna conairí, sa chlós súgartha, agus i ngach gné de shaol na scoile. Trí fhrásaí coitianta a chur chun cinn agus trí spreagadh a thabhairt do dhaltaí agus d'fhoireann an Ghaeilge a labhairt go nádúrtha, tá sé mar aidhm againn muinín agus líofacht na bpáistí sa teanga labhartha a fhorbairt.

1. Ráiteas Réamhrá agus Bunús Rásúnach

1.1 Réamhrá

Forbraíodh an plean scoile seo don Ghaeilge i gcomhréir le Curaclam Teanga na Bunscoile (2023) agus léiríonn sé ár stádas mar scoil T2. Forbraíodh an plean seo trí chomhairliúchán le gach ball foirne, tuismitheoirí, agus an Bord Bainistíochta.

1.2 Bunús Rásúnach

Mar scoil T2, aitheoimid tábhacht na Gaeilge mar:

- Ábhar bunúsach den churaclam agus teanga oifigiúil na hÉireann
- Gné lárnach d'fhéiniúlacht chultúrtha na hÉireann agus dár n-oidhreacht
- Scil luachmhar chognaíoch agus teangeolaíoch dár ndaltaí
- Modh chun inniúlacht chumarsáide sa dara teanga a fhorbairt

2. Fís agus Aidhmeanna

2.1 Fís

Is é ár bhfís foghlaimeoirí muiníneacha, dúthrachta na Gaeilge a fhorbairt ar féidir leo cumarsáid a dhéanamh go héifeachtach trí Ghaeilge agus a thuigeann luach na teanga mar chuid dá n-oidhreacht chultúrtha.

2.2 Aidhmeanna

- Cumas na ndaltaí a fhorbairt chun Gaeilge a thuiscint, a labhairt, a léamh, agus a scríobh
- Dearcadh dearfach i leith na Gaeilge a chothú
- Timpeallacht shaibhir Ghaeilge a chruthú ar fud na scoile
- Dul chun cinn agus leanúnachas i bhfoghlaim na Gaeilge ó Naíonáin Shóisearacha go Rang 6 a chinntiú
- An Ghaeilge a chomhtháthú go brífúil ar fud an churaclaim nuair is cuí
- Forbairt ghairmiúil múinteoirí i dteagasc na Gaeilge a chur chun cinn

3. Ábhar an Phlean

3.1 Forbhreathnú ar an gCuraclam

Leanann ár scoil Curaclam Teanga na Bunscoile chun an Ghaeilge a theagasc. Tá an curaclam bunaithe ar thrí shnáithe chomhtháite:

Snáithe 1: Teanga ó Bhéal

- Scileanna éisteachta agus labhartha a fhorbairt
- Páirt a ghlacadh i gcumarsáid bhríoch ó bhéal
- Stór focal agus struchtúir teanga a fhorbairt trí chomhrá

Snáithe 2: Léitheoireacht

- Scileanna agus straitéisí léitheoireachta a fhorbairt
- Páirt a ghlacadh le téacsanna éagsúla Gaeilge
- Tuiscint agus líofacht a fhorbairt

Snáithe 3: Scríbhneoireacht

- Scileanna scríbhneoireachta a fhorbairt ar fud seánraí éagsúla
- Smaointe, machnamh, agus eolas a chur in iúl i scríbhinn
- Coinbhinsiúin agus próisis scríbhneoireachta a thuiscint

Tá eilimintí éagsúla i ngach snáithe a chuireann síos ar ghnéithe sonracha d'fhoghlaim teanga laistigh den snáithe sin. Forbraítear na heilimintí seo ar fud na gceithre chéim (Naíonáin Shóisearacha go Rang 6).

3.2 Leithdháileadh Ama

I gcomhréir le Creat Curaclam na Bunscoile (2023) do scoileanna T2:

- **Naíonáin Shóisearacha agus Shinsearacha (Céim 1):** Íosmhéid 2 uair go leith in aghaidh na seachtaine
- **Rang 1 & Rang 2 (Céim 2):** Íosmhéid 3 uair an chloig in aghaidh na seachtaine
- **Rang 3 & Rang 4 (Céim 3):** Íosmhéid 3 uair an chloig in aghaidh na seachtaine
- **Rang 5 & Rang 6 (Céim 4):** Íosmhéid 3 uair an chloig in aghaidh na seachtaine

Áirítear sa am seo ceachtanna ar leith Gaeilge agus deiseanna comhtháthaithe ar fud an churaclaim.

3.3 Cur Chuige agus Modheolaíochtaí

Cur Chuige Cumarsáideach

- Béim ar chumarsáid bhríoch i gcomhthéacsanna réalaíocha
- Úsáid na Gaeilge neamhfhoirmiúla do bhainistíocht ranga agus gnáthaimh
- Gníomhaíochtaí idirghníomhacha lena n-áirítear cluichí, amhráin, dráma, agus obair i mbeirteanna/i ngrúpaí

Comhtháthú

- Gnéithe Gaeilge comhtháite le hábhair eile nuair is cuí (Corpoideachas, Ceol, Ealaín, OSSP)
- Úsáid na Gaeilge le linn tionól, fógraí, agus imeachtaí scoile
- Téamaí traschurclam le iniúchadh trí Ghaeilge

Foghlaim Ghníomhach

- Foghlaim trí dhéanamh trí chluichí, rólghlacadh, agus gníomhaíochtaí praiticiúla
- Úsáid ábhar eochta agus tacaíochtaí amhairc
- Deiseanna foghlama comhoibritheacha

Difreáil

- Ábhar oiriúnaithe chun freastal ar riachtanais gach foghlaimeora
- Tacaíocht do dhaltaí le deacrachtaí foghlama nó dóibh siúd atá nua don scoil
- Gníomhaíochtaí breise do dhaltaí níos ábalta
- Úsáid cur chuigí ilchéadfacha

Úsáid TFC

- Comhtháthú acmhainní digiteacha (Seidean Sí, Bua na Cainte, Caint is Comhrá srl.)
- Gníomhaíochtaí cláir bhán idirghníomhaigh
- Feidhmchláir agus acmhainní ar líne atá oiriúnach don aois

4. Pleanáil Eagrúcháin

Nóta faoi Spriocanna: Úsáideann Curaclam Teanga na Bunscoile cur chuige contanam dul chun cinn le torthaí foghlama agus mórchéimeanna dul chun cinn seachas spriocanna dochta do leibhéal ranga.

Do Chéimeanna 1 & 2 (Naíonáin Shóisearach go Rang 2): Úsáideann an curaclam ocht mórchéimeanna dul chun cinn (A-H) ar fud na dtrí shnáithe. Beidh an chuid is mó de pháistí tar éis Mórchéim A a bhaint amach roimh thús na Naíonán Sóisearach. Rachaidh páistí i gCéim 1 trí Mhórchéimeanna A-E de ghnáth, agus rachaidh páistí i gCéim 2 trí Mhórchéimeanna D-H de ghnáth. Tá na raonta seo tascach amháin, agus d'fhéadfadh páistí aonair dul chun cinn ar rátaí éagsúla.

Do Chéimeanna 3 & 4 (Rang 3 go Rang 6): Díríonn an curaclam ar thorthaí foghlama gan an córas mórchéime A-H. Úsáideann múinteoirí na torthaí foghlama chun dul chun cinn oiriúnach dá ndaltaí a phleanáil.

Is iad na spriocanna atá leagtha amach thíos léiriú ár scoile ar ionchais réasúnta bunaithe ar thorthaí foghlama agus contanaim dul chun cinn an churaclaim. Tá siad seo beartaithe mar threoir do mhúinteoirí agus ba cheart iad a oiriúnú bunaithe ar dhul chun cinn dalta aonair. Foluïonn na trí shnáithe eilimintí an churaclaim: **Cumarsáid, Tuiscint, agus Fiosrú & Úsáid.**

4.1 Ranganna Naíonán (Naíonáin Shóisearachá & Shinsearachá) - Céim 1

Fócas: Forbairt teanga ó bhéal, scileanna éisteachta, feacht fhoneolaíoch

Raon Mórchéime Dul Chun Cinn: A - E (rachaidh an chuid is mó de pháistí trí na mórchéimeanna seo le linn Céim 1)

Cur Chuigí:

- Scéalta, rannta, agus amhráin gach lá
- Úsáid puipéad, áiseanna amhairc, agus fearais
- Cluichí simplí agus gníomhaíochtaí (Ó hAodha, Simón a Deir, srl.)
- Tús le fuaimeanna tosaigh agus ainmneacha litreacha trí imeartas
- Béim ar thaitneamh agus ar mhuinín a thógáil

Spriocanna/Cuspóirí Sonracha faoi dheireadh Chéim 1:

Teanga ó Bhéal:

- Freagra a thabhairt ar cheisteanna simplí agus ar threoracha i nGaeilge (e.g., Cad é d'ainm? Cá bhfuil...?)
- Úsáid a bhaint as beannachtaí simplí agus nathanna sóisialta go cuí (Dia dhuit, Go raibh maith agat, Le do thoil)
- Rudaí coitianta sa seomra ranga, dathanna, agus uimhreacha 1-10 a ainmniú
- Páirt a ghlacadh i rannta, amhráin, agus cluichí gníomhaíochta simplí
- Freagra a thabhairt ar cheisteanna bunúsacha faoi théamaí aitheanta (teaghlach, bréagáin, bia)
- Patrúin abairtí simplí a úsáid (Is mise... Tá... agam, Is maith liom...)
- Treoracha ranga a thuiscint agus freagra a thabhairt orthu
- Páirt a ghlacadh i rólghlacadh simplí ag úsáid nathanna aitheanta

Léitheoireacht:

- A aithint go bhfuil brí le cló
- Roinnt litreacha d'aibítir na Gaeilge a aithint
- A n-ainm féin i gcló a aithint
- Spéis a léiriú i leabhair agus scéalta Gaeilge
- Teacht isteach le nathanna intomhaiste i scéalta aitheanta
- Roinnt focal minice a aithint i gcomhthéacs (an, is, mé, mo)
- A thuiscint go léitear an Ghaeilge ó chlé go deas

Scríbhneoireacht:

- Páirt a ghlacadh i marcáil agus i scríbhneoireacht theagmhásach
- A n-ainm féin a scríobh
- Roinnt litreacha a fhoirmiú go ceart le tacaíocht
- A thuiscint go gcuireann scríbhneoireacht brí in iúl
- Focail shimplí aitheanta a chóipeáil (dathanna, uimhreacha, ainm féin)
- Pictiúir shimplí a lipéadú le tacaíocht

4.2 An Chéad agus an Dara Rang - Céim 2

Fócas: Forbairt leanúnach ó bhéal, tús le léitheoireacht agus scríbhneoireacht

Raon Mórchéime Dul Chun Cinn: D - H (rachaidh an chuid is mó de pháistí trí na mórchéimeanna seo le linn Céim 2; tá Mórchéim H beartaithe chun tacú le páistí ardfheidhmíochta i Rang 2)

Cur Chuigí:

- Gníomhaíochtaí rialta ó bhéal agus gnáthaimh chomhráiteacha
- Tús le scéimeanna léitheoireachta Gaeilge (Futa Fata, Folens, srl.)
- Gníomhaíochtaí simplí scríofa nasctha le hobair ó bhéal
- Foghlaim bhunaithe ar théamaí
- Úsáid rialta amhrán, rannta, agus dánta

Spriocanna/Cuspóirí Sonracha faoi dheireadh Céim 2:

Teanga ó Bhéal:

- Páirt a ghlacadh i gcomhráite simplí ar théamaí aitheanta (scoil, baile, aimsir, caitheamh aimsire)
- Ceisteanna a chur agus a fhreagairt ag úsáid foirmeacha éagsúla ceisteanna (Cé? Cad? Cá? Cathain? Conas?)
- Rogha agus neamhrogha a chur in iúl (Is maith liom... Ní maith liom... Is fearr liom...)
- Cur síos a dhéanamh ar dhaoine, áiteanna, agus rudaí ag úsáid aidiachtaí simplí
- Comhaireamh go muiníneach go dtí 20 agus uimhreacha a úsáid i gcomhthéacs
- Briathra coitianta sa láithreach a úsáid (tá, bíonn, téann)
- Scéalta simplí a athinsint ag úsáid focail sheicheamhaithe (ar dtús, ansin, sa deireadh)
- Páirt a ghlacadh i ndrámaí agus gníomhaíochtaí rólghlactha simplí
- Treoracha níos casta a thuiscint agus freagra a thabhairt orthu

Léitheoireacht:

- Téacsanna simplí a léamh le líofacht agus léiriú méadaitheach
- Scileanna fonaic a úsáid chun focail neamhaitheanta a dhíchódú
- Focail mhinice a aithint agus a léamh go huathoibríoch
- Freagra a thabhairt ar cheisteanna tuisceana liteartha faoi théacsanna
- A thuar cad a d'fhéadfadh tarlú ina dhiaidh sin i scéal
- Carachtair agus príomhimeachtaí i scéal a aithint
- Taitneamh agus rannpháirtíocht a léiriú le hábhar léitheoireachta Gaeilge
- Léamh os ard le luas agus tonnghuth cuí

Scríbhneoireacht:

- Abairtí simplí a scríobh ag úsáid stór focal agus struchtúir aitheanta
- Ceannlitreacha agus lánstaid a úsáid go ceart
- Téacs a chóipeáil go cruinn agus go néata
- Cur síos gearr a scríobh ar phictiúir nó ar thaithí
- Foclóir pearsanta nó banc focal a úsáid
- Léaráidí agus pictiúir a lipéadú go neamhspleách
- Liostaí simplí a scríobh (liosta siopadóireachta, rudaí is maith liom)

- Focail choitianta mhinice a litriú go ceart
- Tosú ag úsáid síneadh fada go cuí i bhfocail aitheanta

4.3 An Tríú agus an Ceathrú Rang - Céim 3

Fócas: Scileanna litearthachta a fhorbairt, stór focal agus struchtúir teanga a leathnú

Nóta: Úsáideann Céim 3 torthaí foghlama gan an córas mórchéime A-H. Pléanálann múinteoirí dul chun cinn bunaithe ar thorthaí foghlama an churaclaim atá oiriúnach d'fhorbairt na ndaltaí.

Cur Chuigí:

- Idirghníomhaíochtaí ó bhéal níos casta agus plé
- Gníomhaíochtaí léitheoireachta treoraithe agus tuisceana
- Cur chuige próisis i leith obair scríofa
- Gníomhaíochtaí dráma agus rólghlactha
- Obair thionscadail ar théamaí spéise

Spriocanna/Cuspóirí Sonracha faoi dheireadh Chéim 3:

Teanga ó Bhéal:

- Páirt a ghlacadh go muiníneach i gcomhráite ar raon níos leithne téamaí
- Tuairimí a chur in iúl agus a chosaint (Sílim go... mar... / Creidim go...)
- Briathra aimsir chaite a úsáid chun labhairt faoi thaithí (Chuaigh mé... Bhí mé...)
- Treoracha agus treoracha soiléire a thabhairt
- Soiléiriú a iarraidh nuair is gá (An féidir leat é sin a mhíniú?)
- Nathanna ama a úsáid go cuí (inné, anuraidh, an tseachtain seo caite)
- Imeachtaí a chur síos i seicheamh le nascairí cuí
- Páirt a ghlacadh i ndíospóireachtaí simplí agus i bplé grúpa
- An aimsir fháistineach a úsáid chun labhairt faoi phleananna (Rachaidh mé... Beidh mé...)
- Labhairt le líofacht agus cruinneas méadaitheach

Léitheoireacht:

- Cineálacha éagsúla téacs a léamh (scéalta, dánta, téacsanna eolais, treoracha)
- Raon straitéisí a úsáid chun focail neamhaitheanta a thuiscint
- Freagra a thabhairt ar cheisteanna tátal faoi théacsanna
- An phríomhsmaoineamh agus sonraí tacaíochta a aithint
- Ceangail a dhéanamh idir téacsanna agus taithí phearsanta
- Léamh go ciúin le dea-thuiscint
- Aidhm agus dearcadh an údair a aithint
- Leideanna comhthéacs a úsáid chun brí focal a chinneadh
- Achoimre a dhéanamh ar an méid a léadh
- Roghanna a chur in iúl faoi leabhair agus údair

Scríbhneoireacht:

- Insintí a scríobh le tús, lár agus deireadh soiléir
- Scríobh chun críocha éagsúla (cuntas, cur síos, treoracha, litir)
- Cineálacha agus struchtúir abairtí éagsúla a úsáid
- Aidiachtaí agus dobhriathra a úsáid chun mionsonraí agus spéis a chur leis
- Scríbhneoireacht a eagrú i mír

- Poncaíocht chúí a úsáid (lánstaid, comharthaí ceiste, comharthaí uailbhreasa, camóga)
- Obair féin a chur in eagar agus a fheabhsú
- Foclóir a úsáid go neamhspleách
- Rialacha bunúsacha gramadaí a chur i bhfeidhm (séimhiú, urú, foirmeacha briathra)
- Síneadh fada agus coinbhinsiúin litrithe a úsáid go cruinn
- Píosaí breisithe (8-10 abairt) a scríobh ar théamaí aitheanta

4.4 An Cúigiú agus an Séú Rang - Céim 4

Fócas: Daingniú agus feabhsú gach scil, ullmhú don iar-bhunscoil

Nóta: Úsáideann Céim 4 torthaí foghlama gan an córas mórchéime A-H. Pléanálann múinteoirí dul chun cinn bunaithe ar thorthaí foghlama an churaclaim atá oiriúnach d'fhorbairt na ndaltaí.

Cur Chuigí:

- Díospóireachtaí, cur i láthair, agus plé leathnaithe
- Léitheoireacht neamhspleách ar son pléisiúir agus eolais
- Scríbhneoireacht leathnaithe i seánraí éagsúla
- Rannpháirtíocht chriticiúil le téacsanna
- Úsáid acmhainní fíora

Spriocanna/Cuspóirí Sonracha faoi dheireadh Chéim 4:

Teanga ó Bhéal:

- Páirt a ghlacadh i gcomhráite leathnaithe ag léiriú smacht maith ar struchtúir teanga
- Páirt éifeachtach a ghlacadh i ndíospóireachtaí, ag cur tuairimí in iúl agus á gcosaint
- Cur i láthair ó bhéal a thabhairt ar théamaí spéise le muinín
- An modh coinníollach a úsáid go cuí (Ba mhaith liom... Dhéanfainn...)
- Raon leathan stór focal a úsáid ar fud téamaí éagsúla
- Ceisteanna casta a chur chun eolas agus soiléiriú a lorg
- Cláis fochláis a úsáid chun smaointe casta a chur in iúl
- Clár teanga a oiriúnú go cuí do chomhthéacsanna éagsúla
- Nathanna idiamacha agus teanga choiteann a úsáid nuair is cuí
- Líofacht, cruinneas, agus muinín a léiriú i nGaeilge labhartha
- Agallaimh a dhéanamh le daoine eile agus tuairisc a thabhairt ar thorthaí
- Páirt a ghlacadh i ndrámá agus rólghlacadh ag úsáid teanga leanúnach

Léitheoireacht:

- Raon leathan téacsanna a léamh go neamhspleách le tuiscint agus líofacht
- Anailís a dhéanamh ar charachtair, plota, suíomh, agus téamaí i dtéacsanna
- Breithiúnais chriticiúla a dhéanamh ar théacsanna a léitear
- Téacsanna éagsúla nó dearchtaí a chur i gcomparáid agus i gcodarsnacht
- Fianaise ó théacsanna a úsáid chun tacú le tuairimí
- Teanga fhiigiúrtha agus teicnící liteartha a aithint
- Eolas ó fhoinsí éagsúla a chomhshnaidhmiú
- Léamh chun críocha éagsúla (eolas, pléisiúir, taighde)
- Scileanna tuisceana ardoird a léiriú
- Páirt a ghlacadh le filíocht, ag meas rithim, comhardadh, agus íomhána
- Téacsanna fíora Gaeilge a léamh (ailt nuachta oiriúnacha don aois, suíomhanna gréasáin, srl.)

Scríbhneoireacht:

- Téacsanna leathnaithe (12+ abairt) a scríobh le struchtúr comhleanúnach
- Scríobh i seánraí éagsúla (insint, tuairisc, argóint, litir, dialann, dán)
- Smaointe a fhorbairt go hiomlán le mionsonraí agus samplaí tacaíochta
- Struchtúir abairtí casta a úsáid go héifeachtach
- Rialacha casta gramadaí a chur i bhfeidhm go cruinn (réamhfhocail, an chopail, briathra neamhrialta)
- Stór focal leathan a úsáid le beachtas
- Obair a chur in eagar agus a phrofléamh go córasach maidir le brí, gramadach, agus litriú
- Scríobh do lucht éisteachta agus chun críocha éagsúla
- Obair scríofa a phleanáil, a dhréachtadh, a athbhreithniú, agus a chur i láthair
- Gach comhartha poncaíochta a úsáid go ceart lena n-áirítear comharthaí cainte agus uaschamóga
- Cruthaitheacht agus guth pearsanta a léiriú sa scríbhneoireacht
- Ábhair thagartha (foclóirí, acmhainní ar líne) a úsáid go neamhspleách
- Rialacha agus coinbhinsiúin litrithe a chur i bhfeidhm go comhsheasmhach lena n-áirítear úsáid cheart síneadh fada

5. Timpeallacht Teanga na Gaeilge a Chruthú

5.1 Timpeallacht Amhairc

- Comharthaíocht Gaeilge ar fud na scoile (seomraí ranga, conairí, oifig)
- Cláir taispeána Gaeilge ag taispeáint obair na ndaltaí
- Ballaí focal agus cairteacha stór focal i ngach seomra ranga
- Fógraí agus cumarsáid dhébhéalach nuair is cuí

5.2 Timpeallacht Ó Bhéal

- Úsáid nathanna bunúsacha Gaeilge do ghnáthaimh agus bainistíocht ranga
- Úsáid na Gaeilge le linn rollghlaoch, líne suas, tionól
- An Ghaeilge a spreagadh le linn sosanna agus suímh neamhfhoirmiúla
- Imeachtaí rialta Gaeilge (Seachtain na Gaeilge, comórtais tráth na gceist, ceolchoirmeacha)

5.3 Acmhainní

- Leabharlann chuimsitheach de leabhair Ghaeilge oiriúnach do gach leibhéal
- Acmhainní digiteacha inrochtana do gach múinteoirí
- Ábhair eochta agus tacaíochtaí amhairc (cártaí splanc, póstaer, srl.)
- Acmhainní fuaime (CDanna, ábhair ar líne)
- Uirlisí ceoil d'amhráin agus rannta

6. Measúnú

6.1 Críocha Measúnaithe

- Láidreachtaí agus réimsí forbartha na ndaltaí a aithint
- Eolas a chur ar fáil do phleanáil agus teagasc

- Dul chun cinn a rianú thar am
- Gnóthachtáil a chur in iúl do dhaltáí, tuismitheoirí, agus geallsealbhóirí eile
- Tacú le pleanáil scoile iomláin agus athbhreithniú beartais

6.2 Uirlisí Measúnaithe

Measúnú Leanúnach Foirmitheach:

- Breathnóireacht an mhúinteora le linn gníomhaíochtaí
- Ceistiú agus aiseolas ó bhéal
- Féinmheasúnú agus measúnú piaraí
- Aidhmeanna foghlama agus critéir rathúlachta
- Comhdháil le daltaí

Measúnú Foirmiúil:

- Tástálacha agus tascanna atá deartha ag múinteoirí
- Measúnú punainne
- Measúinuithe deireadh téama/téarma/bliaana

6.3 Taifead a Choinneáil

- Cuntas Míosúil (taifid dul chun cinn míosúil)
- Samplaí oibre
- Taifid de thorthaí tástála caighdeánaithe

6.4 Tuairisciú

- Cruinnithe tuismitheoirí
- Tuarascálacha scríofa scoile (Meitheamh gach bliain)
- Cumarsáid trí Aladdin nuair is cuí

7. Páistí le Riachtanais Éagsúla

7.1 Cuimsiú

Tá gach dalta, lena n-áirítear iad siúd le riachtanais oideachais speisialta, i dteideal rochtain a fháil ar an gcuraclam Gaeilge ag leibhéal oiriúnach.

7.2 Straitéisí Tacaíochta

- Ábhar, próiseas, agus toradh difreáilte
- Úsáid tacaíochtaí amhairc agus cur chuigí ilchéadfacha
- Teanga shimplí agus tascanna modhnaithe
- Am breise agus modhanna measúnaithe malartacha
- Comhoibriú le múinteoirí tacaíochta foghlaim speisialta chun tacaíocht sa rang nó tarraingt siar a sholáthar
- Forbairt pleananna oideachais aonair nuair is cuí

7.3 Díolúintí

Deonaítear díolúintí ó staidéar na Gaeilge i gcomhréir le Ciorcláin ROS 0052/2020. Próiseáiltear iarratais tríd an bpríomhoide i gcomhairle le tuismitheoirí, múinteoirí ranga, agus gairmithe ábhartha.

Aithnímid go bhfuil díolúintí ó staidéar na Gaeilge ag roinnt páistí inár scoil ar chúiseanna éagsúla. Táimid tiomanta a chinntiú go mothaíonn na páistí seo go bhfuil siad san áireamh go hiomlán agus go bhfuil meas orthu mar chuid de phobal ár scoile. Cé nach gá do pháistí atá díolmhaithe páirt a ghlacadh i gceachtanna foirmiúla Gaeilge, spreagaimid gach páiste go croíúil chun dul i ngleic leis an teanga labhartha ar bhealach suaimhneach, neamhfhoirmiúil le linn gníomhaíochtaí laethúla scoile. Cuirtear fáilte roimh bheannachtaí simplí, frásaí seomra ranga, agus rannpháirtíocht in imeachtaí scoile a bhaineann leis an nGaeilge, agus déantar iad a cheiliúradh ag cibé leibhéal a mhothaíonn gach páiste compordach leis. Tá ár gcur chuige tacúil agus saor ó bhrú, ag díriú ar chomaoin dhearfacha a chruthú leis an teanga. Creidimid gur féidir le gach páiste, beag beann ar a stádas díolúine, taitneamh agus tairbhe a bhaint as an nGaeilge a chloisteáil agus a úsáid mar chuid dár dtimpeallacht scoile chuimsitheach. Oibríonn múinteoirí go mothálach le daltaí díolmhaithe chun a chinntiú go mbíonn taithí bhríoch foghlama acu le linn amanna ceachta Gaeilge, agus coinníonn muid cumarsáid oscailte le tuismitheoirí faoi na cur chuigí is fearr dá bpáiste aonair

8. Comhionannas Rannpháirtíochta agus Rochtana

Táimid tiomanta a chinntiú go bhfuil rochtain chomhionann ag gach dalta ar an gcuraclam Gaeilge beag beann ar:

- Inscne
- Cúlra socheacnamaíoch
- Cúlra cultúrtha nó eitneach
- Leibhéal cumais
- Stíl foghlama

Tugtar tacaíocht do dhaltaí a thagann isteach sa scoil gan eolas roimhe seo ar an nGaeilge trí:

- Measúnú tosaigh ar leibhéal teanga
- Cláir modhnaithe agus ábhair dhifreáilte
- Tacaíocht bhreise nuair a cheadaíonn acmhainní é
- Spreagadh agus neartú dearfach

9. Amchlárú

9.1 Ceachtanna Laethúla

Múintear an nGaeilge gach lá i ngach rang trí cheachtanna ar leith arna bhforlíonadh le deiseanna comhtháite.

Leithdháileadh Tipiciúil:

- Naíonáin Shóisearacha/Shinsearacha: 30 nóiméad in aghaidh an lae (ar leith)
- Rang 1 - Rang 6: 40-50 nóiméad in aghaidh an lae (ar leith)

9.2 Breithnithe Amchláraithe

- Múintear an Ghaeilge go ginearálta ar maidin nuair atá na daltaí úr
- Dáiltear ceachtanna ar fud na seachtaine chun leanúnachas a choinneáil
- Deiseanna comhtháthaithe aitheanta sa phleanáil fadtéarmach agus ghearrthéarmach

10. Acmhainní agus TFC

10.1 Scéimeanna agus Ábhair Fhoilsithe

- **Scéimeanna Léitheoireachta:** Bua na Cainte, Caint is Comhrá, Léigh sa Bhaile
- **Acmhainní Gramadaí:** Caint is Comhrá
- **Leabhair Gníomhaíochta:** Bua na Cainte, Caint is Comhrá
- **Ardáin Dhigiteacha:** Bua na Cainte, Caint is Comhrá, Léigh sa Bhaile

10.2 Acmhainní Forlíontacha

- Mórleabhair do léitheoireacht chomhroinnte (ranganna naíonán)
- Cluichí cártaí agus cluichí cláir (as Gaeilge)
- Bailiúchán puipéad
- CDanna ceoil agus leabhair amhrán
- Foclóirí (oiriúnach don aois)

10.3 Acmhainní TFC

- Bogearraí agus gníomhaíochtaí cláir bhán idirghníomhaigh
- Rochtain ar TG4, Cúla4, agus ábhar Gaeilge ar líne
- Suímh ghréasáin acmhainní do mhúinteoirí (seomraranga.com, folens.ie, srl.)

10.4 Bainistíocht Acmhainní

- Buiséad dáilte go bliantúil d'acmhainní Gaeilge
- Acmhainní roinnte ar fud ranganna agus leibhéal nuair is cuí

11. Pleanáil agus Tuairisciú Múinteoirí Aonair

11.1 Pleanáil

Táthar ag súil go ndéanfaidh múinteoirí na nithe seo a leanas a ullmhú:

- **Pleananna fadtéarmacha:** Forbhreathnú ar théamaí/topaicí don bhliain
- **Pleananna gearrthéarmacha:** Pleananna coicise/míosúla a shonraíonn aidhmeanna foghlama, gníomhaíochtaí, difreáil, agus measúnú
- Ba cheart go léireodh pleananna snáitheanna Churaclam Teanga na Bunscoile
- Ba cheart go mbeadh pleananna ar fáil le haghaidh iniúchta agus athbhreithnithe

11.2 Taifead agus Tuairisciú

- Cuntas Míósúil á choinneáil do gach rang
- Taifid ar dhul chun cinn na ndaltaí á gcoinneáil
- Samplaí oibre á mbailiú
- Tuarascálacha á n-ullmhú do thuismitheoirí i Meitheamh
- Eolas á roinnt leis an gcéad mhúinteoir eile le linn aistrithe

12. Forbairt Foirne

12.1 Forbairt Ghairmiúil Leanúnach

- Spreagtar an fhoireann páirt a ghlacadh i gcúrsaí agus ceardlanna teanga na Gaeilge
- Uaireanta Pháirc an Chrócaigh/Droichead dáilte do phleanáil agus forbairt na Gaeilge
- Oiliúint foirne iomlán i gcuraclam nua agus modheolaíochtaí
- Rochtain ar chúrsaí ar líne

12.2 Tacaíocht Laistigh den Scoil

- Am pleanála comhoibríoch le linn cruinnithe foirne
- Deiseanna meantóireachta agus comhtheagaisc
- Roinnt acmhainní agus dea-chleachtais
- Tacaíocht do mhúinteoirí le muinín theoranta as Gaeilge

13. Rannpháirtíocht Tuismitheoirí

13.1 Cumarsáid

- Beartas Gaeilge roinnte le tuismitheoirí trí shuíomh gréasáin
- Eolas rialta ar fáil faoin méid atá á fhoghlaim
- Moltaí chun tacú leis an nGaeilge sa bhaile
- Sonraí faoi nósanna imeachta díolúine ar fáil

13.2 Naisc Baile-Scoil

- Tascanna baile deartha chun tuismitheoirí a chur san áireamh nuair is cuí
- Spreagadh freastal ar imeachtaí Gaeilge
- Eolas faoi ranganna Gaeilge sa phobal
- Leabhair leabharlainne i nGaeilge ar fáil le hiasacht baile

14. Naisc Phobail

- Rannpháirtíocht in imeachtaí agus comórtais Gaeilge áitiúla
- Ceangail le TG4 agus meáin Ghaeilge
- Comhoibriú le grúpaí Gaeilge áitiúla nuair atá siad ar fáil

15. Critéir Rathúlachta

Tomhaisfear rath an phlean seo trí:

- Gnóthachtáil na ndaltaí i measúnuithe Gaeilge
- Dearcadh dearfach i leith na Gaeilge i measc daltaí agus foirne
- Úsáid mhéadaithe na Gaeilge timpeall na scoile
- Cáilíocht teagaisc agus foghlama breathnaithe
- Aiseolas tuismitheoirí
- Muinín na foirne i dteagasc na Gaeilge
- Rannpháirtíocht in imeachtaí agus gníomhaíochtaí Gaeilge

16. Cur i bhFeidhm agus Athbhreithniú

16.1 Róil agus Freagrachtaí

- **Príomhoide:** Freagracht fhoriomlán as cur i bhfeidhm
- **Gach Múinteoir:** An plan a chur i bhfeidhm ina seomraí ranga
- **Bord Bainistíochta:** Tacú le cur i bhfeidhm agus acmhainní a leithdháileadh

16.2 Amfhráma don Chur i bhFeidhm

Tá an plan seo i bhfeidhm ón 15ú lá de mhí Bealtaine 2023 agus déanfar é a athbhreithniú tar éis dhá bhliain.

16.3 Próiseas Athbhreithnithe

Déanfar an plan a athbhreithniú trí:

- Cruinnithe foirne tiomnaithe don Ghaeilge
- Aiseolas ó mhúinteoirí ar cad atá ag obair/riachtanais coigeartaithe
- Anailís ar shonraí measúnaithe
- Aiseolas ó dhaltaí agus ó thuismitheoirí
- Comhairliúchán leis an mBord Bainistíochta

16.4 Daingniú agus Cumarsáid

Dhaingigh an Bord Bainistíochta an plan seo ar an 15ú lá de mhí Bealtaine 2023 agus tá sé ar fáil do thuismitheoirí trí shuíomh gréasáin na scoile.

Fr. Joseph Caulfield

Cathaoirleach an Bhoird Bainistíochta

17. Frásaí Úsáideacha Ranga - Gaeilge Neamhfhoirmiúil

Beannachtaí agus Béasaíocht

- Dia dhuit / Dia dhaoibh - Hello (to one/many)
- Dia is Muire dhuit / dhaoibh - Hello (response)
- Maidin mhaith - Good morning
- Tráthnóna maith - Good afternoon
- Conas atá tú? / Cad é mar atá tú? - How are you?
- Tá mé go maith, go raibh maith agat - I'm well, thank you
- Slán / Slán leat / Slán libh - Goodbye
- Le do thoil / Le bhur dtoil - Please
- Go raibh maith agat / Go raibh maith agaibh - Thank you
- Tá fáilte romhat / romhaibh - You're welcome
- Gabh mo leithscéal - Excuse me / I'm sorry
- Maith thú / Maith sibh! - Well done! / Good for you!
- Iontach! - Excellent!
- Ar fheabhas! - Brilliant!

Treoracha Seomra Ranga

- Suí síos - Sit down (plural)
- Suí síos - Sit down (singular)
- Seasaigí suas - Stand up (plural)
- Seas suas - Stand up (singular)
- Éistigí - Listen (plural)
- Éist - Listen (singular)
- Féach / Féachaigí - Look (singular/plural)
- Oscail / Osclaigí bhur leabhair - Open your book(s)
- Dún / Dúnaigí bhur leabhair - Close your book(s)
- Tóg amach do chóipleabhar - Take out your copybook
- Tóg amach do pheann luaidhe - Take out your pencil
- Scríobh é seo síos - Write this down
- Léigh é seo - Read this
- Tosaigí ag obair - Start work
- Tosnigh / Tosaigh - Start (singular)
- Stop! - Stop!
- Fan nóiméad - Wait a moment
- Téigh go mall - Go slowly
- Brostaigh ort - Hurry up
- Cabhraigh liom - Help me
- An gcabhróidh tú liom? - Will you help me?
- Déan iarracht - Make an attempt / Try
- Maith an cailín / an buachaill - Good girl / boy
- An-mhaith ar fad - Very good indeed
- Níos fearr - Better
- Beagnach / Beagnach ann - Nearly / Almost

Bainistíocht Ranga

- Ciúnas, le bhur dtoil - Quiet, please
- Bígí ciúin - Be quiet

- Ná bí ag caint - Don't be talking (singular)
- Ná bígí ag caint - Don't be talking (plural)
- Éist leis an múinteoir - Listen to the teacher
- Seas sa líne - Stand in the line
- Seas sa scuaine - Stand in the queue
- Téigh go dtí do shuíochán - Go to your seat
- Glan an clár / an clár bán - Clean the board / whiteboard
- Bailigh na leabhair - Collect the books
- Roinn na cóipleabhair - Give out the copybooks
- Ardaigh do lámh - Raise your hand
- Cas timpeall - Turn around
- Amharc ar an gclár - Look at the board

Ceisteanna agus Freagraí

- Cé hé seo? - Who is this?
- Cad é seo? - What is this?
- Cá bhfuil...? - Where is...?
- Cén fáth? - Why?
- Cathain? - When?
- Conas? - How?
- Cad é an Ghaeilge ar...? - What is the Irish for...?
- Cad é an Béarla ar...? - What is the English for...?
- Cad é sin? - What is that?
- Cé leis é? - Who owns it? / Whose is it?
- An dtuigeann tú? - Do you understand?
- Tuigim - I understand
- Ní thuigim - I don't understand
- Abair arís é - Say it again
- An féidir leat é a rá i nGaeilge? - Can you say it in Irish?
- An féidir liom dul go dtí an leithreas? - Can I go to the toilet?
- An féidir liom deoch uisce a fháil? - Can I get a drink of water?
- An féidir liom cabhrú leat? - Can I help you?
- Tá / Níl - Yes / No
- Is féidir / Ní féidir - I can / I cannot
- Tá sé sin ceart - That's correct
- Tá sé sin mícheart - That's incorrect

Laethanta agus Am

- Luan - Monday
- Máirt - Tuesday
- Céadaoin - Wednesday
- Déardaoin - Thursday
- Aoine - Friday
- Satharn - Saturday
- Domhnach - Sunday
- Inniu - Today
- Inné - Yesterday
- Amárach - Tomorrow
- Maidin - Morning
- Tráthnóna - Afternoon

- Oíche - Night
- Am lóin - Lunchtime
- Am sosa - Break time
- Cén t-am é? - What time is it?

Aimsir agus Mothúcháin

- Cén sórt aimsire atá ann? - What's the weather like?
- Tá sé ag cur báistí - It's raining
- Tá sé te - It's hot
- Tá sé fuar - It's cold
- Tá sé gaofar - It's windy
- Tá an ghrian ag scoilteadh - It's sunny
- Conas atá tú ar maidin? - How are you this morning?
- Tá tuirse orm - I'm tired
- Tá ocras orm - I'm hungry
- Tá tart orm - I'm thirsty
- Tá áthas orm - I'm happy
- Tá brón orm - I'm sad
- Tá fearg orm - I'm angry
- Tá eagla orm - I'm afraid

Ábhair

- Mata / Matamaitic - Maths
- Gaeilge - Irish
- Béarla - English
- Eolaíocht - Science
- Stair - History
- Tíreolaíocht - Geography
- OSSP (Oideachas Sóisialta, Pearsanta agus Sláinte) - SPHE
- Ceol - Music
- Ealaín - Art
- Corpoideachas - PE
- Drámaíocht - Drama

Corpoideachas

- Téigí amach go dtí an halla / an chlós - Go out to the hall / yard
- Seasaigí i líne - Stand in a line
- Seasaigí i gcorcal - Stand in a circle
- Déan suas - Warm up
- Rith - Run
- Siúil - Walk
- Léim - Jump
- Preab - Hop
- Cas timpeall - Turn around
- Déan rolladh - Do a roll
- Cromagí síos - Bend down
- Sínn suas - Stretch up
- Sínn do lámha - Stretch your arms
- Sínn do chosa - Stretch your legs

- Bog go mall - Move slowly
- Bog go tapa - Move quickly
- Stad / Stop - Stop
- Tosaigh / Tosaígí - Start
- Caith an liathróid - Throw the ball
- Gabh an liathróid - Catch the ball
- Buail an liathróid - Hit the ball
- Cic an liathróid - Kick the ball
- Rolla an liathróid - Roll the ball
- Dribláil - Dribble
- Léim in airde - Jump up
- Léim trasna - Jump across
- Rith thart timpeall - Run around
- Rith go dtí an bhalla - Run to the wall
- Déan do dhícheall - Do your best
- Obair mhaith foirne - Good teamwork
- Imrígí go cóir - Play fairly
- Déan fuarú - Cool down
- Téigí ar ais go dtí an seomra ranga - Go back to the classroom
- Níl tú ceart - You're out (in a game)
- Tá tú istigh - You're in (in a game)
- Tá sé do sheal - It's your turn
- Mo sheal - My turn
- Do sheal - Your turn

Moladh agus Spreagadh

- Tá tú ag déanamh go hiontach - You're doing brilliantly
- Obair mhaith - Good work
- Maith an obair - Good work
- Togha - Excellent
- An-mhaith - Very good
- Sár-mhaith - Superb
- Tá feabhas ag teacht ort - You're improving
- Lean ort - Keep going / Keep it up
- Déan do dhícheall - Do your best
- Ná bíodh imní ort - Don't worry
- Beidh tú ceart go leor - You'll be fine
- Sin é! - That's it!
- Sin é go díreach é! - That's exactly it!
- Maith sibh, a pháistí! - Well done, children!

Uimhreacha (Bunúsach)

- A haon - One
- A dó - Two
- A trí - Three
- A ceathair - Four
- A cúig - Five
- A sé - Six
- A seacht - Seven
- A hocht - Eight

- A naoi - Nine
- A deich - Ten

Dathanna

- Bán - White
- Dubh - Black
- Dearg - Red
- Gorm - Blue
- Buí - Yellow
- Glas - Green
- Oráiste - Orange
- Corcra - Purple
- Donn - Brown
- Liath - Grey
- Bándearg - Pink